

ZADÁVACÍ ŘÍZENÍ V OBLASTI BOJE PROTI PRANÍ PENĚZ

JUST/2018/JACC/PR/CRIM/018

Rozvoj a organizace školení advokátů v oblasti boje proti praní peněz (AML) a financování terorismu (CTF) na úrovni EU

PŘÍRUČKA PRO ŠKOLITELE

22. února 2021

Prohlášení

Tyto informace byly vypracovány na základě smlouvy s Evropskou unií (referenční číslo: JUST/2018/JACC/PR/CRIM/018) a nepředstavují oficiální stanovisko Evropské komise. Komise ani žádná osoba jednáající jejím jménem nenesou odpovědnost za případné použití informací zde obsažených.

VYDAVATELÉ

European Lawyers Foundation

Fluwelen Burgwal 58

2511 CJ – Haag

Nizozemsko

+31 612 990 818

www.elf-fae.eu

info@elf-fae.eu

Rada evropských advokátních komor

Rue Joseph II, 40

1000 – Brusel

Belgie

+32 2234 6510

www.ccbe.eu

info@ccbe.eu

Fotografii poskytl (titulní stránka)

© Adobe Stock

OBSAH

ÚVOD.....	4
JAK TUTO PŘÍRUČKU POUŽÍVAT	5
<i>Výsledky učení</i>	6
<i>Metodika</i>	7
ÚČINNÁ ODBORNÁ PŘÍPRAVA.....	8
VÝCHOZÍ MATERIÁLY.....	9
PŘÍPADOVÉ STUDIE.....	10

PŘÍRUČKA PRO ŠKOLITELE

ÚVOD

Tato příručka odborné přípravy (příručka pro školitele) byla vypracována pro ty, kdo školí advokáty v oblasti pravidel boje proti praní peněz (antimoney laundering, AML) a financování terorismu (counter terrorist financing, CTF) na úrovni EU. Pro ty, kdo se odborné přípravy účastní jako studenti, je k dispozici odpovídající příručka (uživatelská příručka).

Obě příručky jsou výsledkem zakázky, kterou Evropská komise zadala nadaci European Lawyers Foundation (ELF) a Radě evropských advokátních komor (CCBE) na téma „Rozvoj a organizace školení advokátů v oblasti boje proti praní peněz (AML) a financování terorismu na úrovni EU“ (smlouva o poskytování služeb JUST/2018/JACC/PR/CRIM/0185).

Cíle Evropské komise při zadávání této zakázky jsou:

„Obecným cílem zakázky je vyškolit, zvýšit povědomí a podpořit šíření klíčových principů a konceptů pravidel EU v oblasti boje proti praní peněz a financování terorismu mezi advokáty. Účelem zakázky je analyzovat, posoudit a podporovat potřeby advokátů tím, že zvýší jejich povědomí o jejich úloze a povinnostech v boji proti praní peněz a financování terorismu podle směrnice.

Konkrétním cílem je, aby vzdělávací program oslovil co nejširší obec advokátů v celé Unii. Vzdělávací činnosti dají dotčeným advokátům zejména možnost odpovědět si na to, jak mají co nejlépe:

- přistupovat k příslušným povinnostem v oblasti boje proti praní peněz a financování terorismu, tyto povinnosti pochopit a zamyslet se nad způsoby, jakými mohou být advokáti a advokátní kanceláře zneužiti v souvislosti s praním peněz a financováním terorismu,*
- zamyslet se nad postupy, které mohou advokáti a advokátní kanceláře přijmout ve své konkrétní jurisdikci a v souladu s příslušnými pravidly advokátní komory s cílem zajistit, že budou zachovány nejvyšší etické normy této profese,*
- určit problém, který může vzniknout při výkladu konkrétních ustanovení, budou-li se zabývat hypotetickými a skutečnými případy, a zejména s ohledem na kontinuitu jejich obchodních vztahů s klienty a další aspekty.“*

Před přípravou příruček odborné přípravy vypracovalo konsorcium partnerů posouzení potřeby vzdělávání a strategii vzdělávání, jež vycházely z odpovědí na dotazník, který zjišťoval stávající postupy každého členského státu, pokud jde o vzdělávání advokátů ohledně pravidel boje proti praní peněz a financování terorismu na úrovni EU. Dotazník vyplnilo všech 27 komor v EU, které jsou členy Rady evropských advokátních komor, a Spojené království.

Je třeba připomenout [kontext směrnic o boji proti praní peněz a financování terorismu](#), neboť se advokátů dotýkají. Praní peněz a financování terorismu představují vážnou hrozbu pro život a společnost a vedou k násilí, podněcují další trestnou činnost a ohrožují základy právního státu. Vzhledem k úloze advokátů ve společnosti a souvisejícím profesním a jiným povinnostem a standardům musí advokáti vždy jednat čestně, dodržovat zásady právního státu a dbát na to, aby neusnadňovali žádnou trestnou činnost. K tomu je nutné, aby si advokáti byli neustále vědomi hrozby, že pachatelé trestných činů se snaží zneužít právnícké profese k činnostem praní peněz a financování terorismu.

Advokáti a advokátní kanceláře musí zajistit, že si budou vědomi svých povinností v oblasti boje proti praní peněz a financování terorismu, které vyplývají:

- (i) ze základní etiky právnícké profese, včetně povinnosti nepodporovat nebo neusnadňovat trestnou činnost, a
- (ii) z požadavků unijního práva.

Všichni advokáti v EU si musí být vědomi příslušných platných právních a etických povinností a rizik, která souvisejí s oblastí jejich advokátní praxe a jejich klienty, a musí se v této oblasti neustále vzdělávat. Je tomu tak zejména proto, že činnosti pachatelů trestné činnosti v oblasti boje proti praní peněz a financování terorismu se rychle a trvale vyvíjejí, aby se staly sofistikovanějšími. Nejlepšími nástroji advokáta při posuzování situací, které by mohly vzbuzovat obavy z praní peněz a financování terorismu, jsou informovanost, ostražitost, rozpoznávání varovných signálů a obezřetnost.

Cílem této příručky je pomoci školitelům poskytujícím odbornou přípravu advokátům v oblasti boje proti praní peněz a financování terorismu, aby chápali, jak takovou odbornou přípravu realizovat, aby advokáti porozuměli plnému rozsahu svých právních a etických povinností a své zranitelnosti vůči rizikům.

JAK TUTO PŘÍRUČKU POUŽÍVAT

Příručka pro školitele je doplněna uživatelskou příručkou, která je určena účastníkům školení.

Uživatelská příručka podrobně stanoví rámec pravidel boje proti praní peněz a financování terorismu na úrovni EU. Měla by být považována za základní šablonu pro vzdělávání advokátů ohledně těchto pravidel. Neměla by však být vnímána jako pevně stanovený plán, který by měl být při každém školení bez zpochybnění následován, a to ze zjevného důvodu, že se školení mohou lišit v závislosti na následujících faktorech:

- předchozí znalosti a zkušenosti účastníků,
- zranitelnost účastníků vůči specifickým rizikům v oblasti boje proti praní peněz a financování terorismu,

- délka kurzu (jelikož v případě delšího kurzu je možné pojmout obsah každé části kurzu velkoryseji),
- zda se jedná o obecný kurz zabývající se celým tématem, nebo zda se konkrétně zaměřuje jen na jednu oblast daného tématu.

Jinými slovy, uživatelská příručka by měla být považována za odrazový můstek pro školení, která se řídí jejím vzdělávacím programem.

Výsledky učení

Před vypracováním příručky pro školitele a uživatelské příručky byla provedena analýza potřeby vzdělávání advokátů EU, následovaná posouzením vzdělávacích potřeb. Toto posouzení vzdělávacích potřeb by rovněž mělo být zohledněno při přípravě konkrétní školicí akce na základě obsahu uživatelské příručky. Posouzení vzdělávacích potřeb stanoví výstupy ve smyslu dovedností, kompetencí a znalostí a bylo použito jako základ pro tuto příručku pro školitele.

Jedním z výsledků analýzy vzdělávacích potřeb bylo, že advokáti si v naprosté většině přejí odbornou přípravu, která je praktická a soustředí se na případové studie a osvědčené postupy. Odborná příprava, která nabízí příklady z každodenní a reálné právní praxe, se těší u publika velkému zájmu. Při každém semináři bude třeba nalézt rovnováhu mezi nezbytnou výukou podstaty pravidel boje proti praní peněz a financování terorismu na jedné straně a příklady, které jej oživí pro praktikující advokáty na straně druhé.

Ačkoli uživatelská příručka neobsahuje žádné případové studie, školitelé je naleznou na „[A lawyer's guide to detecting and preventing money laundering](#)“ (Průvodce advokáta při odhalování a předcházení praní peněz), který v roce 2014 vydaly rada CCBE, Mezinárodní advokátní komora a Americká advokátní komora, kde je na stranách 39–46 uvedena řada případových studií. Podrobnější informace jsou uvedeny níže v oddíle nazvaném „Případové studie“.

Jak ve výše zmíněné publikaci rady CCBE, Mezinárodní advokátní komory a Americké advokátní komory, tak v další užitečné publikaci nazvané „[Guidance for a risk-based approach for legal professionals](#)“ (Pokyny pro přístup právníků založený na posouzení rizik), kterou v roce 2019 vydal Finanční akční výbor (FATF), jsou rovněž k dispozici dlouhé seznamy rizik. Tato rizika se tradičně dělí na tři oblasti:

- riziko související s klientem,
- riziko související s transakcí,
- riziko související se zeměpisnou polohou.

Příloha směrnice uvádí demonstrativní výčet faktorů a typů důkazů možného vyššího rizika v těchto třech kategoriích, avšak obě již zmíněné publikace uvádějí další rozsáhlé příklady na stranách 28–38 publikace rady CCBE, Mezinárodní advokátní komory a Americké advokátní komory a na stranách 27–43 publikace výboru FATF. Tato rizika jsou bohatými zdroji jak

případových studií, tak osvědčených postupů, které mohou sloužit jako praktické příklady pro advokáty, kteří procházejí odbornou přípravou, přičemž níže je uveden další materiál o tom, jak lze tyto dvě publikace použít pro školení, v části nazvané „Případové studie“.

A konečně, posouzení potřeb vzdělávání vyjmenovalo seznam oblastí, o nichž se většina respondentů z řad advokátních komor a právní obce domnívala, že v nich advokáti obzvláště potřebují školení. Jde o tyto oblasti:

- (1) jak daleko musí advokáti jít, aby našli zdroj finančních prostředků klientů;
- (2) jak provádět posouzení rizik v oblasti boje proti praní peněz a financování terorismu, kterým jsou advokát nebo advokátní kancelář vystaveni, a informace o rizicích a zranitelnosti právního odvětví v souvislosti s praním peněz a financováním terorismu;
- (3) interakce mezi obecným nařízením o ochraně osobních údajů (GDPR) a pravidly pro boj proti praní peněz;
- (4) informace o tom, jak mohou menší podniky s omezenými zdroji účinně plnit své povinnosti týkající se boje proti praní peněz a financování terorismu;
- (5) jak se vypořádat se skutečností, že v různých členských státech existují různá pravidla pro boj proti praní peněz a financování terorismu;
- (6) vědomosti o závažném trestném činu, posouzení rizik a oznamovací povinnosti (tj. jaká úroveň znalostí je vyžadována);
- (7) jak identifikovat různé typy klientů, např. jednotlivce, různé typy společností, svěřenské fondy atd.;
- (8) specifické otázky týkající se skutečného vlastnictví;
- (9) do jaké míry se advokáti mohou spolehnout na informace získané od jiných povinných osob.

Zde jsou opět uvedeny tematické oblasti, které pomáhají školitelům při přípravě jejich kurzů. Odpovědi na mnohé z výše uvedených otázek jsou uvedeny v uživatelské příručce pod příslušnými tematickými oblastmi. Mohou existovat konkrétní aspekty, které jsou v jedné jurisdikci důležitější než v jurisdikci jiné.

Metodika

Každý kurz odborné přípravy si žádá vlastní metodiku. Například prvek tradičního práva kurzu může vyžadovat tradiční způsob přednášky doprovázený prezentací a poznámkami. Praktický prvek, včetně případových studií, však může být lépe vyučován v malých workshopech nebo dělených skupinách z pléna účastníků, doprovázených cvičeními.

ÚČINNÁ ODBORNÁ PŘÍPRAVA

Stejně obecné zásady jako pro řádnou odbornou přípravu platí pro odbornou přípravu advokátů v oblasti boje proti praní peněz.

Existují však určité konkrétní zásady, které by měly být u vzdělávacích kurzů v oblasti boje proti praní peněz vzaty v úvahu, a to tyto:

- (1) Advokáti mohou navštěvovat kurz s různou úrovní znalostí a očekávání. Od počátku je důležité vědět, co již účastníci znají. Někteří advokáti se například mohou domnívat, že se na ně pravidla boje proti praní peněz a financování terorismu vůbec nevztahují, a proto je třeba se zaměřit na podrobnosti o působnosti směrnice. Jiní mohou mít jen malé zkušenosti s trestním právem, a proto by bylo vhodné se zaměřit na druhy trestných činů, ze kterých vycházejí příklady z reálného života v oblasti boje proti praní peněz a financování terorismu. Posouzení úrovně znalostí a povědomí účastníků na počátku je proto důležité. Lze tak například učinit prostřednictvím formálního dotazníku nebo úvodního setkání s rychlými dotazy a odpověďmi, aby se zajistilo, aby školení bylo relevantní a účinné.
- (2) Je užitečné pozvat na vzdělávací akci v oblasti boje proti praní peněz externí odborníky, kteří mohou poskytnout jiný pohled. Nabízí se pozvat odborníka z národní finanční zpravodajské jednotky, která se zabývá oznámeními o podezřelých transakcích, neboť taková osoba pak může vysvětlit druhy případů, s nimiž se setkává. Je důležité instruovat zástupce finanční zpravodajské jednotky, aby se zaměřili jen na příklady vztahující se na advokáty a na zvláštní pravidla boje proti praní peněz, která platí pro advokáty, tak aby jejich prezentace byla relevantní.
- (3) Na rozdíl od většiny ostatních oblastí advokátní praxe jsou právní předpisy v oblasti boje proti praní peněz a financování terorismu právní oblastí, kde nedodržení správných postupů může způsobit, že se advokát stane trestně a jinak odpovědný. Je proto důležité, aby účastníci ze školení odcházeli s jasnou představou o významu pravidel a o tom, že jejich nedodržení může vést k tomu, že budou vystaveni odpovědnosti a ztrátě dobré pověsti (a případně i živobytí, pokud je záležitost natolik závažná).
- (4) Jak je zdůrazněno v této příručce, advokáti trvale uvádějí, že se v této oblasti naučí nejvíce, když se setkají s příklady z reálného života. Všichni přednášející by proto měli být požádáni, aby ve svých prezentacích uvedli co nejvíce příkladů, a to tím spíše, že významový smysl důležitých formulací ve směrnici není vždy samozřejmý. Rovněž je třeba zvážit zvláštní školení věnované pouze jedné nebo více případovým studiím. Další pokyny k tomuto tématu jsou uvedeny níže v oddíle nazvaném „Případové studie“. Kromě toho by měli být účastníci vybízeni, aby během celého školení kladli otázky, a aby rovněž docházelo k obecné interakci mezi školitelem (školiteli) a účastníky.

- (5) Školení budou často připravovat ti, kdo se specializují na obecnou odbornou přípravu pokrývající mnoho témat, neboť profesní školení pracovníků je odbornost sama o sobě. Odborná příprava v oblasti boje proti praní peněz a financování terorismu se však liší od odborné přípravy v oblastech, které se týkají čistě hmotného práva, protože zahrnuje jak hmotné právo, tak postupy, které je třeba začlenit do praktického řízení. Kromě toho může nedodržení pravidel vést k vážným sankcím vůči samotným advokátům, včetně vyloučení z advokátní komory v závažných případech, a jít tak nad rámec běžnějšího druhu případu nedbalosti, který by byl výsledkem selhání odborné přípravy v oblasti hmotného práva. Je důležité, aby byla odborná příprava vypracována s ohledem na tyto skutečnosti. V souladu s tím se doporučuje, aby všeobecný školitel měl jako spolupracovníka při plánování programu odborné přípravy odborníka na pravidla pro boj proti praní peněz a financování terorismu, aby zajistil, aby se daným tématům náležitě věnovali příslušní odborníci.

VÝCHOZÍ MATERIÁLY

Jak již bylo uvedeno, v oblasti boje proti praní peněz a financování terorismu existují užitečné příručky, které byly pro advokáty vydány. Byly využity při přípravě uživatelské příručky a byly citovány i v předchozích oddílech této příručky pro školitele. Školitelům jsou doporučeny jako zdroj dalších myšlenek.

Dvěma hlavními příručkami jsou:

- (1) „[A lawyer's guide to detecting and preventing money laundering](#)“ (Příručka pro advokáty pro odhalování a prevenci praní peněz), vydaná v roce 2014 Radou advokátních komor a sdružením advokátů v Evropě, Mezinárodní advokátní komorou a Americkou advokátní komorou;
- (2) „[Guidance for a risk-based approach for legal professionals](#)“ (Pokyny pro přístup právníků založený na posouzení rizik), vydaná v roce 2019 Finančním akčním výborem.

Je však třeba mít na paměti, že tyto dvě příručky nebyly vydány tak, aby se týkaly zvláštního rámce stávajících evropských právních předpisů. Jejich cílovým publikem jsou advokáti na celém světě a pojednávají o základních zásadách. První příručka je navíc již několik let stará, tudíž některé základní okolnosti se mohly změnit.

Skupina pro právní sektor navíc v roce 2020 zveřejnila ve Spojeném království pokyny „[Anti-Money Laundering Guidance for the Legal Sector](#)“ (Pokyny pro boj proti praní peněz pro právní sektor), kdy se Spojené království ještě nacházelo v přechodném období před svým vystoupením z EU. Jedná se o jednu z řady příruček vydaných advokátními komorami. Mezi další v rámci EU patří příručky vydané [Irskou právní společností](#) a [Nizozemskou advokátní komorou](#).

Dále existují soudní rozhodnutí, která by měla být zohledněna. V uživatelské příručce jsou uvedeny a stručně popsány dva zásadní případy na evropské úrovni. Jejich rozsudky jsou klíčové

v oblasti dopadu směrnice a pravidel boje proti praní peněz a financování terorismu obecně na jednu ze základních hodnot právnické profese, tj. profesní tajemství (které je známo i pod jinými názvy, například důvěrnost a ochrana důvěrnosti komunikace mezi advokátem a klientem). Toto téma se pravděpodobně objeví se většinou školení advokátů o pravidlech boje proti praní peněz a financování terorismu, a proto se školitelům doporučuje, aby se s nimi seznámili:

- [Ordre des barreaux francophones et germanophone a další v. Conseil des ministres](#), věc C-305/05,
- [Michaud v. Francie](#) (sp. zn. 12323/11)

Školitelé by si rovněž měli být vědomi toho, že uživatelská příručka a výše uvedená rozhodnutí se zabývají bojem proti praní peněz a financování terorismu na evropské úrovni. Směrnice bude provedena do vnitrostátních právních předpisů a na vnitrostátní úrovni se mohou vyskytnout případy, kdy bude rovněž důležité, aby je školitel znal a rozuměl jim.

Je důležité, aby advokáti znali přesnou formulaci použitou jak ve znění směrnice ve svém národním jazyce, tak i ve vnitrostátních prováděcích právních předpisech, i to, jak je obvykle vykládána. Vnitrostátní právní předpisy a vnitrostátní judikatura se nesmí odchýlit od celounijní normy stanovené ve směrnici, a pokud se tak stane, má přednost směrnice. Rozsah pojmů se však může v jednotlivých členských státech poněkud lišit.

V neposlední řadě by školitelé měli mít na paměti souvislosti a obsah vnitrostátního posouzení rizik, neboť podmínky, za nichž hrozí riziko praní peněz, se budou v jednotlivých členských státech lišit. Výbor FATF vede [záznamy o vnitrostátních posouzeních rizik](#).

PŘÍPADOVÉ STUDIE

V příručce pro školitele byly opakovaně zmíněny dvě stávající příručky o povinnostech advokátů v souvislosti s bojem proti praní peněz a financování terorismu. Tyto publikace poskytují praktické příklady zranitelnosti právnické profese vůči trestné činnosti v této oblasti. Nejsou konkrétně zaměřeny na odpovědnost podle evropských právních předpisů, ale jsou obecnými pokyny, které mají advokáti používat kdekoli na světě. Při používání těchto materiálů je třeba mít to na paměti.

Pro tuto příručku pro školitele je nejužitečnější příručka „A lawyer’s guide to detecting and preventing money laundering“ (Příručka advokátů pro odhalování a předcházení praní peněz), kterou v roce 2014 vydala rada CCBE, Mezinárodní advokátní komora a Americká advokátní komora (dále jen „první příručka“), protože od strany 40 obsahuje případové studie pro účely vzdělávacích kurzů. Při projednávání materiálů s účastníky lze klást zvláštní důraz na evropská řešení.

Existuje široká škála případových studií. Každá z nich má své hlavní téma, pod které případová studie spadá, následované souborem typických skutečností. Poté se zobrazí seznam varovných signálů, na které by měly tyto skutečnosti každého účastníka upozornit, a pak návrh řešení „Co můžete udělat?“.

Zde je typický příklad:

Zrušené transakce a převod finančních prostředků bez související právní práce

Nová klientka se obrátila na advokátní kancelář se žádostí o pomoc při nákupu různých aktiv. Klientka jednala s pomocným advokátem kanceláře, který jí na její žádost poskytl údaje o účtu firmy před dokončením CDD o klientce nebo před uzavřením smlouvy s ní. Klientka po vložení peněžních prostředků na účet neposkytla žádné další pokyny. Následně klientka vysvětlila, že již nemá v úmyslu příslušná aktiva koupit, a požádala, aby vložené peníze byly poskytnuty třetí osobě, a nikoli vráceny na její osobní účet.

Varovné signály:

Finanční prostředky jsou přijaty na účet klientky a vzápětí dojde ke zrušení transakce. Žádost klientky o to, aby byly vložené finanční prostředky zaslány třetí straně, a nikoli vráceny zpět. Klientka se vyhýbá osobnímu kontaktu bez řádného důvodu.

Co můžete dělat?

Neumožněte klientům vkládat peněžní prostředky, dokud neprovedete CDD, nezjistíte účel transakce a nepřesvědčíte se, že s peněžními prostředky nejsou spojena žádná rizika praní peněz. Případně nezasílejte finanční prostředky třetí straně, nýbrž je vraťte zpět původnímu zdroji.

Obě příručky, tj. první výše uvedená příručka, z níž byla případová studie převzata, a druhá příručka „Guidance for a risk-based approach for legal professionals“ (Pokyny pro přístup advokátů založený na posouzení rizik), zveřejněná Finančním akčním výborem v roce 2019 (dále jen „druhá příručka“), obsahují seznamy varovných signálů, které praktickým způsobem upozorňují na zranitelnost právnické profese.

Zde je tedy typický seznam varovných signálů z první příručky, z kapitoly IV, která se konkrétně zabývá varovnými signály (je zde uvedena řada z nich):

Způsob úhrady

- *Aktivum se nakoupí za hotovost a poté se rychle použije jako zajištění úvěru.*

Neexistuje žádné legitimní vysvětlení pro následující:

- *stanovení neobvykle krátké doby splácení,*
- *hypotéky jsou opakovaně spláceny výrazně před původně dohodnutým datem splatnosti, nebo*
- *finanční prostředky jsou poskytovány věřitelem, kterým je buď fyzická, nebo právnická osoba, jež není úvěrovou institucí.*

Druhá příručka obsahuje přílohu (příloha č. 5) věnovanou „příkladem varovných signálů upozorňujících advokáty na podezřelé činnosti nebo transakce“, z níž pocházejí tyto příklady:

l) Zajištění, které je pro transakci poskytováno, se v současné době nachází ve vysoce rizikové zemi.

m) U nedávno založené společnosti došlo k významnému zvýšení základního kapitálu nebo ke vkladům do téže společnosti, které následovaly po sobě během krátké doby bez logického vysvětlení.

n) Došlo ke zvýšení kapitálu z cizí země, která buď nemá žádný vztah ke společnosti nebo je vysoce riziková.

o) Společnost obdrží bez logického vysvětlení kapitálovou nebo hmotnou injekci, která je ve srovnání s podnikáním, velikostí nebo tržní hodnotou podniku nadměrně velká.

Tyto příklady byly poskytnuty proto, že ukazují, že i když školitel nepoužije některou z případových studií z první příručky, obě příručky uvádějí praktické varovné signály, z nichž lze snadno vytvořit jiné případové studie. Jak již bylo uvedeno výše, ukazuje se, že čím praktičtěji zaměřená je odborná příprava, tím snadněji účastníky zaujme.